

Representantforslag 14 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Svein Flåtten, Frank Bakke-Jensen, Elisabeth Røbekk Nørve, Arve Kambe, Gunnar Gundersen, Ingjerd Schou og Øyvind Halleraker

Dokument 8:14 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Svein Flåtten, Frank Bakke-Jensen, Elisabeth Røbekk Nørve, Arve Kambe, Gunnar Gundersen, Ingjerd Schou og Øyvind Halleraker om eierskifte i små og mellomstore bedrifter

Til Stortinget

Bakgrunn

Norsk næringsliv, dets ansatte og eiere, har gjennom hardt arbeid skapt verdiene som bidrar til at det norske velferdssamfunnet har fått vokse frem. For å sikre fremtidens velferd er det viktig å trygge jobbene og verdiene i et næringsliv der små og mellomstore bedrifter (SMB) utgjør grunnfjellet. SMB representerer 99 pst. av alle bedrifter i landet og står for halvparten av verdiskapingen. Ser vi på hele det norske bruttonasjonalprodukt (BNP), inklusiv petroleumssektoren og offentlig sektor, står SMB for 25 pst. Det innebærer at tilstanden og utviklingen blant norske SMB har stor betydning for landets samlede inntekt. Skal Norge nå målet om velferd gjennom trygge jobber og verdier, er det en forutsetning at gjennomføringen av eierskifter kan skje på en god måte.

Det opereres med ulike definisjoner av hva som er smått og mellomstort, men i Norge er det vanlig å anse bedrifter med mellom 1 og 20 ansatte som små, og bedrifter med mellom 21 og 100 ansatte som mellomstore.

Omfanget av eierskifter er stort. Av 80 000 bedrifter undersøkt av Menon i perioden 2000–2007 ble det foretatt rundt 40 000 eierskifter. Siden enkelte bedrifter skiftet eier flere ganger, var antallet bedrifter som skiftet eier, rundt 27 000. Dette betyr at fra 2000 til 2007 skiftet rundt hver tredje bedrift eierskap, og

at om lag 25 pst. av verdiskapingen og 30 pst. av sysselsettingen har vært berørt av et eierskifte. Ifølge NHOs rapport «99 % SMB» fra august 2009 er de bedriftene som skifter eierskap oftest, å finne i kategorien 20–50 mill. kroner i lønnskostnader, noe som tilsvarer et sted mellom 10 og 70 ansatte. Et eierskifte i en mellomstor bedrift er mer attraktivt å gjennomføre, ettersom bedriften gjerne har en tydelig og godt befestet markedsposisjon, samtidig som eierskiftet ikke krever for store kapitaltransaksjoner.

Sannsynligvis vil behovet for eierskifter øke i årene fremover, blant annet fordi en økende andel av befolkningen blir eldre. Menon har hevdet i en rapport at vi i Norge de neste ti år kan oppleve at over 40 pst. av bedriftene skifter eier. Samtidig viser en rapport at evnen til å skape verdier synes å falle jo eldre eierne blir, noe som kan peke i retning av at aldrende eierskap kan få negativ betydning for verdiskapingen i samfunnet. NHO understreket i rapporten «99 % SMB» at det derfor blir en utfordring å finne nye og yngre eiere til et stadig større antall bedrifter der eieren når pensjonsalder.

De aller fleste SMB er eid og ledet av enkeltpersoner eller familier. De aller fleste bedriftene som står overfor et snarlig eierskifte, er små og personeide. Undersøkelsen fra Kunnskapsparken Bodø AS, «Eierskifter i norske bedrifter», antyder at hele 120 000 bedrifter kan stå foran et eierskifte de neste ti årene.

Når bedrifter går fra person til person, er det ikke nødvendigvis snakk om et generasjonsskifte. Bare rundt 1 av 4 eierskifter som foretas mellom personer, kan knyttes til generasjonsskifter. Dette utgjør rundt 10 pst. av alle eierskifter. I andre tilfeller videreføres eierskapet av ledelsen, medarbeidere, andre familie-medlemmer eller eierskapet splittes opp i flere mindre poster.

Eierskapet – altså hvem som eier de små og mellomstore bedriftene – er ikke uten betydning for hvilken politikk som må føres for å ikke tappe disse bedriftene for verdier. Forslagsstillerne mener derfor det ikke kan utarbeides en politikk for eierskifter, uten at det samtidig arbeides med politikken for privat eierskap. Eiers rolle i norsk verdiskaping er en underkjent faktor i den norske velferdsstaten.

Arveavgiften beslaglegger i realiteten deler av bedriftens verdier ved et generasjonsskifte. Generasjonsskifte er en kritisk fase i en familiebedrift, og når bedriftene tappes, rammer det mange arbeidsplasser, særlig i Distrikts-Norge.

Også tappingen av bedriften gjennom formuesskatt gir tilsvarende resultater, i form av tap av lokalt eierskap, makt og arbeidsplasser i Distrikts-Norge. I Sverige er formuesskatten avskaffet, og den sosialdemokratiske finansministeren Kjell Olof Feldt sa følgende om fjerning av formuesskatten:

«Formuesskatten er et misfoster, det er vi nok enige om innen det Sosialdemokratiske parti og fagbevegelsen, så det fins nå en mulighet for å gjøre noe med det.»

Forslagsstillerne mener det er totalbeskatningen som for mange blir for stor. Nettopp i en oppstartsfase, og ikke minst ved generasjonsskifte når den nye generasjon etter mange år «får slippe til», er kontrasten mellom mangelen på kapital og vellet av gode ideer stor. Skal overtakers gode ideer få blomstre, trengs det nettopp i denne fasen håndslag. I dag kommer arveavgift, formuesskatt og ofte et ansvar for å løse ut andre arvinger på toppen av at forholdet til bedriftens leverandører og kunder må reetableres. Det er et paradoks at nyetablerte bedrifter har en rekke muligheter i virkemiddelapparatet, mens neste generasjons drivere møtes av arveavgift og formuesskatt.

Når større bedrifter skal skifte eier, er det normalt et bredt spekter av rådgivning tilgjengelig, i form av interne og eksterne rådgivere, advokater, bankforbindelser med flere. Små bedriftseiere er derimot prisgitt sin egen evne til å finne nye eiere, noe som ofte kan være vanskelig. Disse bedriftene er mange, og med en stor samlet verdiskaping. Forslagsstillerne mener derfor at det offentlige apparatet må være mer aktive i å bistå bedriftseierne med å videreføre bedriften til nye eiere. Alternativet er nedleggelse, og at jobber og verdier går tapt. På Altinn står å «starte bedrift» og å «drive bedrift» side om side. Her burde det naturlig også informeres om eierskifte.

For mange eiere er det utfordrende å finne frem til potensielle kjøpere. Dette kan avhjelpes ved tiltak som på generell basis styrker det norske investormiljøet. Det er heller ikke uten videre enkelt å finne bedrifter å kjøpe. Satt på spissen er mange i dag henvist til tilfeldige annonser i aviser som Dagens Næringsliv, eller å søke bistand i et uoversiktlig marked.

Forslagsstillerne mener også det bør bli lettere for ansatte å bli eiere i egen bedrift. I den såkalte Soria Moria II-erklæringen står følgende:

«Regjeringen vil bidra til økt eierskap basert på samvirke og bedrifter eiet av de ansatte.»

Forslagsstillerne forstår dette slik at også regjeringen Stoltenberg II vil ta i bruk effektive virkemidler for å oppnå dette. Erfaringer tilsier at skattemessige tiltak er en effektiv måte å stimulere ansatte til medeierskap på. Forslagsstillerne mener endringer i skattereglene som gir skattelette ved oppkjøp i egen bedrift, bør ha et særlig fokus på ansattes muligheter til å overta egen bedrift ved eierskifte, for eksempel ved at fribeløpet ved aksjekjøp i egen bedrift økes og at beskatningstidspunktet gjøres mer fleksibelt.

Samtidig bør markedsplasser som retter seg mot SMB, styrkes. Forslagsstillerne viser i denne sammenheng til at det er ytre ønske om opprettelse av en portal, et nettverk eller en møteplass på Internett, for interesserte investorer og eiere.

Sverige har gjennomført et «Nationella program 2005–2007 med att underlätta företagsöverlåtelse i små företag». Eksempel på prosjekter har vært kjøper- og selgerskoler, «Verkställande kvinna i Stockholm» og webbaserte meglerplasser som bolagsplatsen.se. Resultatet har vært at det har vært gjennomført ca. 135 seminarer rundt om i Sverige, med rundt 4 000 deltakere. 300 foretak har fått enkeltrådgivning og ca. 350 personer har vært igjennom utdanningsinstanser. Forslagsstillerne har registrert at erfaringene har vært svært gode.

Mange med forslagsstillerne merket seg at nærings- og handelsminister Trond Giske i forbindelse med NHOs årskonferanse 7. januar 2010 uttalte at:

«Et sted i Norge er det en eldre bedriftseier (...) som forbereder seg på å videreføre bedriften til nye generasjoner – vi skal være der for han!»

Forslagsstillerne registrerer at nærings- og handelsministeren ser ut til å stå ved disse signaler, men må også konstatere at ingen konkrete forslag er fremmet og ingen sak er kommet til Stortinget. Forslagsstillerne mener det foreligger svært mye informasjon som viser betydningen av at det må handles på vegne av de små bedriftene. Dette handler om å kunne ivareta arbeidsplasser og velferd i fremtiden. EU har i sine undersøkelser funnet ut at et eierskifte ivaretar i snitt fem arbeidsplasser, mens en oppstartsbedrift skaper to.

Også i EU står små og mellomstore bedrifter bak de fleste jobbene, og EU har derfor vedtatt the Small Business Act for Europe. Under parolen Transfer of business har EU hatt stort fokus på å lette eierskifter, siden en Anbefaling (recommandation) av EU-delegasjonen i 1994 satte ord på og anerkjente flere utfor-

dringer knyttet til eierskifte. EU har gjennomført en rekke tiltak; fra The Best Procedure project i 2001 til the Pilot Action «Mentoring Business Transfer» i 2009. Da rapporten «Eierskifter i norske bedrifter» utkom i 2006, ble det konkludert med at:

«Norge har ikke fulgt Europakommisjonens anbefalinger og har ingen aktiv næringspolitikk med henhold til eierskifter. Resultater fra Fokusgruppemøtet viser at deltakerne mener at vi har tilsvarende behov i Norge som i resten av Europa.»

Forslagsstillerne kan ikke se at dette stiller seg annerledes i dag.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen sørge for et kursskifte i norsk næringspolitikk, ved at det legges frem en strategi for eierskifter i små og mellomstore bedrifter slik at disse kan gjennomføres på en slik måte at jobber og verdier ikke går unødvendig tapt. Stortinget ber regjeringen sørge for at strategien bygger på en reduksjon av skatte- og avgiftsnivået for disse bedriftene, at det blir lettere for ansatte å bli eiere i egen bedrift, og å sørge for bedre offentlig informasjon på nettsider som Altinn og Bedin og på en egen bedriftsportal etter modell fra Sverige, samt at det offentlige bidrar med praktisk rettet veiledning i kjøp og salg av bedrifter.

20. oktober 2010

